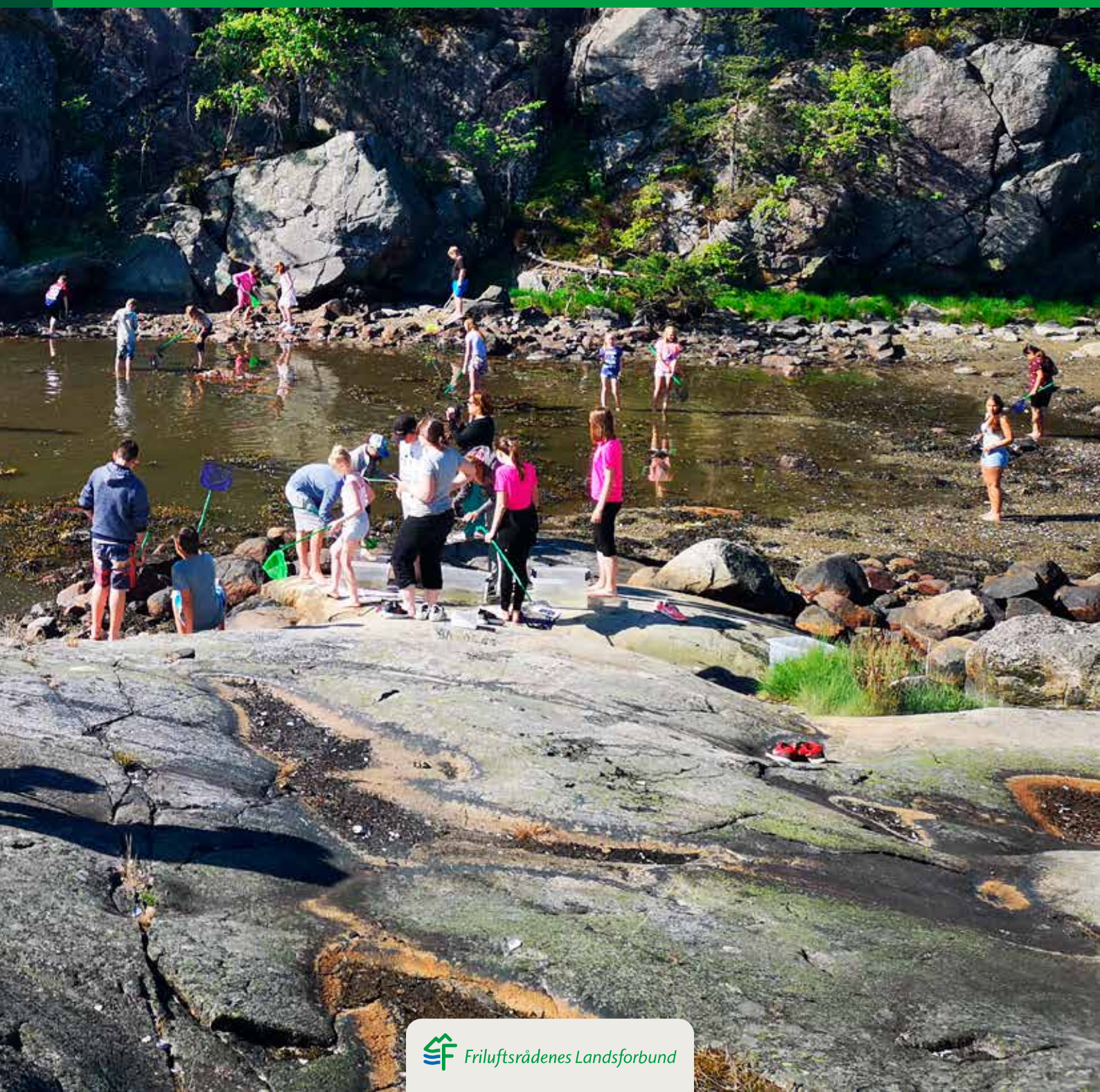

Omfang av friluftaktiviteter for barn og unge

Delrapport i prosjektet *Friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid*

Friluftsrådenes Landsforbund

Denne rapporten er utarbeidet som en del av prosjektet «friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid» som er finansiert av Klima- og miljødepartementet. Rapporten er en del av resultatene i prosjektet. Takk til alle som har bidratt i prosjektet og kommet med innspill til rapporten. Det involverer kommuner, friluftsråd, friluftsansjoner, andre ansjoner, styringsgruppa, arbeidsgruppa og andre.

Ansvarlig for rapporten: Ingrid L. Wigestrånd

Design og layout: Asker Print AS ved Grethe Bredesen

Forsidefoto: Friluftsrådet Sør

Øvrige foto: side 6 Silje Thoen, side 13 og 23 Midt Troms Friluftsråd, side 28 Marius Dalseg Sætre

Trykk: Asker Print AS

2021

Sammen drag

Rapporten «Omfang av friluftaktiviteter for barn og unge i ferie og fritid» er en delrapport i prosjektet «Friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid», som gjennomføres av Friluftsrådenes Landsforbund (FL) og som finansieres av Klima- og miljødepartementet (KLD). Rapporten er en sammenstilling av resultater fra en kartlegging av friluftslivsaktiviteter som FL gjorde hovedsak i 2019 og starten av 2020. Aktivitetene er kartlagt gjennom at organisasjoner selv har meldt inn aktiviteter som de har ansvar for, via tilskudds lister fra miljødirektoratet, undersøkelser i kommunene, sjekk av fritidsportaler, informasjon fra NINA (Wold et. Al., 2020) sin rapport om barn og unges friluftsliv og FLs egen kjennskap til organiserte friluftaktiviteter.

For å lette fremstilling og bruk av de innsamlede dataene, har vi etter drøftinger i både styrings- og arbeidsgruppa kategorisert tilbudet åtte ulike grupper. Dette er enkeltstående arrangement, leir, ferietilbud, turer, turregistreringsopplegg, jevnlig tilbud, aktivitet på besøks-sentre og kurs. I tillegg har vi en omtale av de største aktørene innen friluftslivstilbud for barn og unge i ferie og fritid. Kapittel fem i rapporten er en drøfting av funnene som leder opp til konklusjonene i rapporten.

Rapporten har åtte hovedkonklusjoner.

1. Mange barn og unge har tilgang på friluftslivstilbud, og ut fra kartleggingen mener vi det er grunnlag for å hevde at det finnes friluftslivstilbud i de fleste kommuner og lokalsamfunn. Likevel kan vi ikke fastslå at tilbudet er fast eller variert i alle lokalsamfunn. Det er viktig at det opprettholdes desentraliserte friluftslivstilbud i hele landet.
2. Friluftslivstilbudet for barn og unge er svært variert. Det omfatter både allment tur- og friluftsliv og spesialiserte aktiviteter, åpne tilbud og medlemsbaserte tilbud, enkeltstående arrangement og tilbud som forutsetter varig og jevnlig deltakelse. Det er viktig at det breie og varierte mangfoldet av friluftslivsaktiviteter opprettholdes.
3. Omtrent 90% av barn og unge utøver noe friluftsliv, mens ca 10% er medlem i en organisasjon. Det bør arbeides for at flere barn og unge blir medlem i en friluftslivsorganisasjon.
4. Den manglende kunnskapen om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre, tilsier at denne utfordringen har et særlig fokus i det videre arbeidet med prosjektet.
5. Det er viktig at friluftslivstilbud er rimelige og at det er støtteordninger og utlånsordninger for utstyr slik at alle kan delta i alminnelige friluftslivsaktiviteter uavhengig av egen økonomi.
6. Mange aktører; frivillige organisasjoner, fylkeskommuner, friluftsråd, kommuner, besøks-sentre m.fl., gjør at barn og unge har et godt tilbud om friluftsliv i ferie og fritid. Vi mener alle har en viktig plass og rolle også i fremtidens friluftslivstilbud for barn og unge. Gode og forutsigbare rammevilkår for alle aktørene er avgjørende for å opprettholde og utvikle aktivitetstilbudet.
7. Vi anbefaler at det vurderes sterkere samarbeid mellom friluftsliv- og idrettsorganisasjonene for å styrke og utvikle aktivitetstilbudet til barn
8. Allemannsretten, lett og trygg tilgang til naturområder og relevant tilrettelegging av disse er nødvendige forutsetninger for barn og unges friluftsliv i ferie og fritid. Det er utenfor rammene for dette prosjektet å arbeide med disse forutsetningene. Men de er like fullt så grunnleggende at de er en del av vår konklusjon.

Innhold

1. Innledning og bakgrunn	7
2. Metode	8
3. Resultater	9
3.1 Enkeltstående arrangement	9
3.2 Leir	10
3.3 Ferietilbud	11
3.4 Turer	12
3.5 Turregistreringsopplegg	14
3.6 Jevnlige tilbud	17
3.7 Aktiviteter på museum, besøksentre etc	18
3.8 Kurs	19
4. Omtale av noen viktige aktører innen friluftslivsaktiviteter for barn og ungdom	20
5. Drøfting	26
5.1 Balansen mellom stuntarrangement og varige organiserte tilbud	26
5.2 Sosial ulikhet, minoritetsgrupper og barn og unge med funksjonsnedsettelse	29
5.3 Medlemsbaserte eller åpne arrangement og tiltak	29
5.4 Aktører	30
5.5 Grensen mellom idrett og friluftsliv	30
5.6 Ivaretaking av arealer og tilrettelegging for friluftslivsaktivitet	31
6. Konklusjoner	32
7. Referanser	33
Vedlegg 1	
Kontaktinformasjon til aktører i rapporten.	34

1. Innledning og bakgrunn

Klima- og miljødepartementet (KLD) har gitt Friluftsrådernes Landsforbund (FL) i oppdrag å gjennomføre det flerårige prosjektet «Friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid». Prosjektet er forankret i regjeringens handlingsplan for friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2018). Hovedmålet for prosjektet er definert slik: «Målet for prosjektet er å kartlegge og systematisk videreutvikle suksessrike aktivitetstiltak innen friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid» (Hentet fra prosjektplanen for prosjektet). Prosjektet finansieres av KLD.

FL er ansvarlig for prosjektet overfor KLD, men har organisert arbeidet med en styringsgruppe bestående av Klima- og miljødepartementet (Erlend Smedshaug), Miljødirektoratet (Elisabeth Sæthre), Norsk Friluftsliv (Lasse Heimdal/ Siri Meland), Viken fylkeskommune (Kristina Dignes) og FL (Morten Dåsnes). Videre er det opprettet en bredt sammensatt arbeidsgruppe der interesserte arrangører av friluftslivsaktivitet for barn og unge er invitert med. Ingrid L Wigestrands, rådgiver i FL, er prosjektleder og har stått for arbeidet med denne rapporten. For øvrig bidrar hele administrasjonen i FL i prosjektet.

I prosjektarbeidet var det et oppstartsmøte vinteren 2019 der det ble invitert bredt blant friluftslivsorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner, interkommunale friluftsråd, fylkeskommuner, kommuner og andre interesserte. Hensikten med oppstartsmøtet var å informere om prosjektet, forankre det i relevante miljøer og få innspill til arbeidet. Det var rundt 50 deltakere.

Arbeidet med prosjektet er oppdelt i tre hovedtema:

1. Kartlegging av eksisterende organiserte friluftslivsaktiviteter for barn og unge i ferie og fritid
2. Definere hva som er suksessrike friluftslivsaktiviteter for barn og unge
3. Formidle erfaringer og kunnskap til arrangører av friluftslivsaktiviteter for barn og unge, og sammen med disse utvikle tilbudet.

I denne rapporten oppsummeres resultatene av kartleggingsarbeidet ut fra den kunnskapen vi har per juni 2021.

I prosjektet legger vi vekt på å kombinere erfaringsbasert kunnskap fra aktørene og forskningsbasert kunnskap. Erfaringsbasert kunnskap innhentes gjennom arbeidsgruppa, direkte kontakt og møter med aktuelle aktører og spørre- og registreringsskjema. Vi har i to omganger lyst ut forskningsoppdrag knyttet til sentrale tema i prosjektet som har gått til Norsk institutt for naturforskning (NINA). Rapport for det første oppdraget er levert (Wold, Skår & Øian, 2020), og resultater derfra er brukt i denne rapporten.

Parallelt med kartleggingsarbeidet pågår arbeid med å definere suksesskriterier der vi også kombinerer erfaringsbasert kunnskap fra arrangører og kunnskapsammenstilling og kvalitativ forskning fra NINA. Vi er opp-tatt av at kunnskap kontinuerlig formidles til arrangører av friluftslivsaktivitet for barn og unge i prosjektperioden. Det er derfor viktig tema på arbeidsgruppemøter, det har vært et åpent seminar med ca. 100 deltakere høsten 2019 og gjennomført konferanse om barn og unges friluftsliv 18.-19.11.2020. Videre er det satt ned tre arbeidsgrupper for å arbeide med temaene grunnleggende friluftslivsferdigheter, rekrutteringsmekanismer og lederrollen.

2. Metode

Vi har vært opptatt av å få et mest mulig dekkende bilde av de friluftslivsaktiviteter som tilbys barn og unge i ferie og fritid. Det har derfor vært viktig å gå bredt ut og bruke en del tid på kartleggingen – særlig for å fange opp en del av de tilbudene som gis av andre aktører enn de mest sentrale som friluftslivsorganisasjoner og friluftsråd.

Kriteriene for å avgjøre om aktivitetene er innenfor rammene av dette prosjektet har vært at de:

- foregår i ferie og fritid
- er rettet mot barn og unge
- har hovedvekt på friluftslivsaktivitet

Det er selvfølgelig mange grensetilfeller f.eks. at aktivitetene tilbys både for skoler og på fritid, at de er i grenseland mellom friluftsliv, idrett eller andre utendørsaktiviteter, eller at de er åpne tilbud for alle aldersgrupper. Vi har lagt en romslig fortolkning til grunn slik at vi fanger opp mest mulig av friluftslivsaktiviteten barn og unge driver med ferie og fritid.

Allerede på oppstartsmøtet (27.2.2019) ble det informert om at vi ønsket at organisasjonene skulle melde inn sine aktiviteter. I den forbindelse ble et skjema for innmelding av aktiviteter på vår nettside åpnet. Informasjon om at vi ønsket innmelding av aktiviteter ble spredd i våre kanaler, gjennom samarbeid med arbeidsgruppa og i andre møter og relevante sammenhenger. Vi har også registrert aktiviteter vi kjenner til i FL, men som ingen hadde meldt inn.

I tillegg har vi fått tilgang til lister fra Miljødirektoratet over de organisasjoner som har fått tilskudd via fylkeskommunene fra Miljødirektoratets tilskuddspost til friluftslivsaktivitet (kap. 1420, post 78) i 2019. Videre er alle landets kommuner tilskrevet med spørsmål om

de friluftslivsaktiviteter de har ansvar for, og det har etter en påminningsrunde kommet inn svar fra 143 kommuner. FL har også hentet informasjon fra Aktiv i Asker, Fritid123 og fritidstilbud.no.

Informasjon fra rapporten Studie av friluftsliv blant barn og unge i Oslo: Sosial ulikhet og sosial utjevning fra NiH er og brukt i denne rapporten.

Gjennom denne brede tilnærmingen med bruk av mange ulike kilder har vi fått en god oversikt over det friluftslivstilbudet som tilbys barn og unge i ferie og fritid. Likevel er det helt sikkert en rekke aktivitetstilbud, særlig mindre og lokale, som ikke er registrert. For formålet med dette prosjektet, mener vi imidlertid at vi har et godt dekkende bilde.

Det meste av kunnskapen om aktiviteter for barn og unge er samlet inn i 2019. 2020 ble et spesielt år som var preget av koronapandemien og derfor vil data fra 2019 være relevant for totaloversikten. Samtidig har koronapandemien gitt nye erfaringer og utfordringer. Det vil komme forskning fra NINA i desember 2021, som blant annet tar for seg koronapandemiens påvirkning på barn og unges friluftsliv, som en del av dette prosjektet.

Innmeldingene spenner fra enkeltarrangement med få deltakere i ett lokalmiljø til store fellessatsinger over hele landet med flere tusen deltakere. Det gjør det utfordrende å gi en dekkende fremstilling av aktivitetstilbudet. For å lette fremstilling og bruk av de innsamlede dataene, har vi etter drøftinger i både styrings- og arbeidsgruppa kategorisert tilbudene i 8 ulike grupper. Dette omtales nærmere i neste kapittel der resultatene presenteres.

3. Resultater

Friluftslivet er mangfoldig med et vell av organiserte aktiviteter. I denne kartleggingen har det ikke vært mulig eller hensiktsmessig å legge frem en liste over all aktivitet i landet. Det er derfor viktig å påpeke at dette ikke er en uttømmende oversikt over alle aktivitetstiltak som finnes. I dialog med arbeidsgruppa og styringsgruppa for prosjektet fant vi ut at vi ønsket å synliggjøre det mangfoldet som er meldt inn, og det mangfoldet av aktiviteter vi vet finnes. Vi har delt inn aktivitetstiltakene i kategorier, der alle kategoriene er synliggjort, noe vi mener gir et godt bilde av friluftstilbudet i Norge i dag.

Totalt har vi fått en oversikt over ca. 450 aktiviteter. Av disse er det noen tilbud som er nasjonale, men der lokale har meldt inn aktivitetene selv. Det er derfor noe overlapp. Noen innmeldinger hadde svært gode beskrivelser som gjorde det enklere å sortere aktivitetene i riktig kategori. I andre tilfeller var det vanskeligere å vite hva aktiviteten egentlig innebar. Noen aktiviteter hadde vi for lite informasjon om, og de har derfor utgått fra oversikten. Vi mener at innmeldingene og kategoriseringen i de 8 kategoriene hjelper oss med å vise en oversikt og mangfoldet av friluftslivstilbud som finnes i landet.

Vi har som nevnt organisert resultatene av kartleggingen i åtte kategorier av aktiviteter. Noen av aktivitetene kan høre hjemme i flere enn en kategori. Kategoriene vil bli nærmere omtalt og definert senere i rapporten. I beskrivelsen under hver kategori fremkommer det og hvor mange av den aktuelle kategorien vi ikke har fått oversikt over. Det bidrar forhåpentligvis til å gi et bilde av omfanget av aktiviteten. Det bør ikke tillegges for mye vekt. De åtte kategoriene friluftslivstilbudene er inndelt i er:

1. Enkeltstående arrangement

2. Leir
3. Ferietilbud (hovedsakelig på dagtid)
4. Turer
5. Turregistreringsopplegg
6. Jevnlige tilbud
7. Aktivitet på besøkssentre
8. Kurs

3.1 Enkeltstående arrangement

Det finnes mange enkeltstående arrangementer med friluftslivsaktivitet. Enkeltstående arrangement kjennetegnes ved at det er enkeltarrangementer og ikke faste varige tilbud. Enkeltstående arrangement er i denne sammenhengen det som arrangeres en eller to ganger i året, eller sjeldnere. De kan gi en introduksjon til en aktivitet, en forening eller et område. De aktivitetstiltakene som passet bedre under andre kategorier er plassert der. Et eksempel er kurs, som i og for seg er enkeltstående arrangement for deltakerne, men som vi mener er så viktig at det har fått en egen kategori, istedenfor å havne under kategorien enkeltstående arrangement. Det som arrangeres oftere enn to ganger i året er lagt under kategorien jevnlig tilbud.

I denne kategorien er det 90 ulike tiltak i vår oversikt. Dette gjør kategoriene til en av de største typene tiltak i omfang.

Under omtaler vi de mest vanlige typene enkeltstående arrangement og noen eksempler.

3.1.1 Friluftslivsdager:

Over hele landet arrangeres åpne friluftslivsaktivitetsdager med muligheter for å prøve ulike aktiviteter og være sammen med andre. Disse er ofte et samarbeid mellom flere ulike aktører og er en blanding mellom mange typer aktiviteter. Disse dagene gir en introduksjon til flere aktiviteter

på kort tid og gir dermed mulighet for å teste hva man er interessert i. Vi har fått oversikt over at det arrangeres slike dager over hele landet, gjennom hele året. De arrangeres av mange ulike typer aktører, alt fra friluftsansjasjoner, til idrettslag og frivilligsentraler.

Kom deg ut-dagen

Et eksempel på en åpen friluftsdag er Kom deg ut-dagen som arrangeres to ganger i året av DNT sine lokallag rundt om i landet. Kom deg ut dagen innebærer turer og aktiviteter i nærmiljøet for familier og andre. Her er det mye varierte aktiviteter som natursti, bålkos, konkurranser, turer og mer. Kom deg ut dagen profileres som Norges nasjonale turdag, og ble arrangert 170 steder i landet i 2019.

3.1.2 Friluftslivsdag med tema

Friluftslivsdager med et tema er det oftere færre aktører som er ansvarlig for. Dette kan være fordi temaet er smalere, og det er færre lag og foreninger som har et eierskap til aktiviteten/ temaet. Noen temadager arrangeres i hele landet, mens andre er lokale initiativ. Tema for slike aktivitetsdager kan være sopp og nyttevekster, blomster, padling, klatring, fiskeaktiviteter eller halloween m.m.

Orienteringsdager

To eksempler på friluftsdager med tema er Verdens Orienteringsdag (WOD) og FINN FRAM-dagen som arrangeres av Norges orienteringsforbund og deres lokallag rundt om i landet. Disse arrangementene er felles for hele landet og tilpasses lokalt. Verdens Orienteringsdag arrangeres mellom 13. og 19.mai hvert år, over hele verden. I Norge var det 243 arrangement i 2018, og over 39 000 deltakere. Arrangementene organiseres hovedsakelig av o-klubber, men også gjennom samarbeid med skoler (orienteringsforbundet, 2019A).

FINN FRAM-dagen er en dag med fokus på friluftsliv, spesielt egnet for barnefamilier. På FINN FRAM dagen gir man små og store muligheten for å friske opp eller lære å bruke kart og kompass (Orienteringsforbundet, 2019B).

3.1.3 Friluftslivets uke

Friluftslivets uke arrangeres første uka i september hvert år, og markeres gjennom aktiviteter i regi av organisasjoner, friluftsråd, kommuner og lokale lag og foreninger over hele landet. Det er Norsk friluftsliv og friluftsansjasjonene som står bak arrangementet. I 2019 var det 1400 registrerte arrangement i aktivitetskalenderen til Friluftslivets uke, noe som er rekord for Friluftslivets uke. En undersøkelse gjennomført av Ipsos etter arrangementet i 2019 viste at 1 av 3 nordmenn oppgir å ha hørt om uka, noe som tyder på at Friluftslivets uke har blitt utbredt og godt kjent i befolkningen de siste årene.

3.2 Leir

Leir er en type aktivitet som mange har et forhold til, enten det er gjennom skolegangen eller gjennom fritidsaktiviteter. I denne sammenhengen er det leirer med friluftslivsaktiviteter i hovedsetet som er fokuset. Leirtilbud har hovedaktiviteten på et relativt avgrenset fysisk område med aktiviteter og turer som tar utgangspunkt i et leiområde. Leirer innebærer overnatting en eller flere netter. I denne kategorien finner vi både helgeleirer med en til to overnattinger, og ferieleirer som varer flere dager.

I denne kategorien er det 75 ulike tiltak i vår oversikt. Det finnes mange lokale idrettslag, lokale røde kors, DNT, friluftsråd og andre foreninger som arrangerer ferieleir med

friluftaktiviteter. Disse vil ikke bli omtalt hver for seg, men utgjør en viktig del av det totale friluftstilbudet. Under vil tilbudene som vi har kartlagt som er landsomfattende, organisert under en paraply ellers felles konsept bli omtalt. Mange forbinder leir med speiderleir. Leirer i regi av speiderorganisasjoner er ikke omtalt her. Speiderorganisasjonene blir omtalt under punkt 6. jevnlig tilbud.

3.2.1 Seek 'n find

Seek 'n find er avansert laggjemsel i skogen som foregår på natta. Deltakerne danner og melder på lag med 2-10 deltakere per lag. Hovedmålgruppen er ungdom. Spillet går ut på at lagene setter opp hver sin leir i skogen, og det er om å gjøre å finne de andre lagene sine leirer. Det settes opp en «basecamp» med bål og voksne til stede hvor man kan få mat, drikke og varme underveis. Seek 'n Find arrangeres flere steder i landet. De arrangørene vi vet om er Oppegård IL, Midt Agder Friluftsråd og 4H.

3.2.2 Basecamp

Basecamp er et tilbud for ungdom i alderen 13-20 år med hovedvekt på friluftsliv. Arrangementet skal være et inkluderende arrangement med tilbud på tvers av forutsetninger og interesser. Basecamp kan vare over en helg eller opp mot fem dager. Det dannes en leir som er basen for arrangementet, så er det mange ulike typer aktiviteter deltakerne kan teste ut som foregår ved og rundt leiren. DNT, kommuner og friluftsråd er arrangører av basecamps og velger aktiviteter ut fra naturgitte og kulturelle forutsetninger. Basecamp kan være et samarbeid mellom flere aktører (Saltens Friluftsråd, 2019).

3.2.3 Ferie for alle

Ferie for alle er et gratis ferietilbud for familier i regi av Røde Kors. Tilbudet retter

seg mot familier med svak økonomi, og gir hele familien mulighet til å dele ferieopplevelser og skape felles minner. Ferie for alle arrangeres i skoleferiene, og foregår ofte på Røde Kors-sentrene. Store deler av ferien foregår utendørs med varierte aktiviteter (Røde Kors, 2020).

3.2.4 Villmarksleir e.l i regi av jeger- og fisker foreninger

Norges jeger- og fisker forbund sine lokallag arrangerer leirer for barn og unge i flere aldre. Det arrangeres blant annet villmarksleir, fiskesommer og fiskecamp. Disse arrangementene er ikke organisert likt rundt om i landet, men aktiviteten synes å være så stor at den allikevel blir omtalt her. Disse leirene følger ikke et felles konsept, her er det rene fiskecamper, jaktcamp på fjellet og leirer med generelt friluftsliv. Ofte arrangeres dette i samarbeid med andre organisasjoner. Et eksempel er Camp Villaks som er en friluft og fiskecamp som arrangeres i samarbeid mellom NJFF og Norske Lakseelver. Fiskesommer har ca 7000 barn med hvert år.

3.3 Ferietilbud

Kategorien ferietilbud kjennetegnes ved at det er tilbud på dagtid i skolens ferier. Slike ferietilbud skiller seg fra ferieleir ved at de i hovedsak ikke er overnattingstilbud, men at aktivitetene skjer på dagtid. Flere steder finnes det et tilbud der man kan velge aktiviteter over en eller flere dager fra en «meny» av aktiviteter. Mange slike tilbud er ikke utelukkende friluftstilbud, men en god blanding av kulturtilbud, idrettstilbud, opplevelser og friluftaktiviteter. Andre av denne typer aktiviteter er tilbud som går over flere dager eller en uke, der man melder seg på for en hel periode. Det er mange av kommunenes ferietilbud for barn og unge som er i denne kategorien.

I denne kategorien er det 80 ulike tiltak i vår oversikt. Under følger en beskrivelse av to typer ferietilbud.

3.3.1 Friluftsskolen

Friluftsskolen er et ferietilbud for barn mellom ca. 10-13 år over 3-5 dager i skolens ferier. Tilbudet består av lavterskel friluftaktivitet i nærmiljøet med fire faste temaer som hver friluftsskole skal være gjennom, allemannsrett og ferdselskultur, kartforståelse, raste- og leirplass, tur eller ekspedisjon. De fleste friluftsskoler har en friluftsovernatting. Friluftsskolen arrangeres i store deler av landet i vinter-, sommer-, og høstferie. I 2019 ble det arrangert 238 friluftsskoler med ca 4500 deltakere. Friluftsskolen er et konsept utviklet av FL og DNT og arrangeres av friluftsråd, DNT, speiderforbundet og skiforeningen.

3.3.2 Aktivitetstilbud på dagtid

Dette er tilbud som er satt sammen av flere aktiviteter innenfor friluftsliv, idrett eller annet. Ofte kan deltakerne plukke hva man ønsker å være med på. Da kan man være med på ulike ting på ulike dager. Veldig mange kommuner har et slikt tilbud til barn og ungdom i skolens ferier. Noen steder er det lagt opp slik at man velger en aktivitet som varer over flere dager eller en uke. Det er som regel ikke rendyrkede friluftaktiviteter, men en kombinasjon av kultur, idrett og friluftaktiviteter.

3.4 Turer

Med turer menes fellesturer i regi av en eller flere organisasjoner. Dette innebærer turer i nærmiljøet med tema f. eks sopptur, lommelykttur, skogtur i tillegg til dagsturer og overnattingsturer. Dette skiller seg fra leirer ved at målet er å gå en tur, enten til et turmål eller en runde. Leirer er mer stedfast med innslag av blant annet tur.

I denne kategorien er det 63 ulike tiltak i vår oversikt. Under følger en oversikt over noen typer turer vi har oversikt over, med noen eksempler på turer.

3.4.1 Nærturer

Det er mange lag og foreninger som tilbyr gratis nærturer, gjerne med et tema for turen. Eksempler på aktører som arrangerer slike turer er DNT foreninger, turlag og historielag. Disse turene vil i ulik grad treffe barn og unge ut fra hvordan de er lagt opp. Mange av turene er tilrettelagt for barn og familier og disse vil treffe denne målgruppen.

Turboturer/ turboteamet

Turboturer/ turboteamet er turer med Barnas Turlag der maskoten deres Turbo er med. Disse turene er i regi av DNT. I noen av DNT sine turlag arrangeres det turregistreringskonkurranser/turtrim for barn med utdeling av diplom og premier.

Naturlos

Naturlos innebærer oppsatte turer med en guide som omhandler et tema som denne guiden/losen har kunnskap om. Turene er gratis, åpne for alle og det settes opp et program for en viss tidsperiode. Naturlosturene arrangeres av ulike aktører, slik som DNT, friluftsråd, lokale lag og foreninger. Flere friluftsråd gir ut brosjyrer som samler alle naturlosturene som arrangeres i deres medlemskommuner. Friluftsrådene Midt Agder, Lindesnes, Lister, Grenland og Sør er eksempler på friluftsråd som arrangerer Naturlos (Friluftsrådernes Landsforbund, 2020A)

3.4.2 Overnattingsturer

Denne kategorien er arrangerte turer som innebærer overnatting. Det kan være topp-turer, turer med en lengre reise, eller flere dagers turer i naturen. Her er det også mange turer som er rettet mot spesifikke

segmenter. Her finnes det både gratis turer og turer med deltakeravgift. Flere av organisasjonene som har turer med deltakeravgift har mulighet til å tilby gratis plasser.

Frisk pust og mestring

Frisk pust og mestring er et tilbud i regi av Mental helse ungdom der barn og unge mellom 15-30 år med psykiske helsevansker er på tur i naturen, over en helg. Her lærer de om friluftsliv, mestring, danner grunnlag for følelse av tilhørighet og øker motstanden for stressrelaterte helseplager. Mental helse ungdom bruker natur, friluftsliv og fysisk aktivitet som redskap for å øke deltakernes livskvalitet og livsmestring. På turene er det deltakere og ledere. Omfanget av aktiviteten er 14 deltakere per tur og 4 turer per år.

3.4.3 Dagsturer

Det er mange lokale lag, foreninger, idrettslag, friluftsansjoner m.m. som arrangerer åpne dagsturer. Dette kan være turer rettet mot spesifikke grupper som russ, ungdom, familie og barn eller turer som er helt åpne for alle. Dette kan være turmarsjer som finnes flere steder i landet, fellesturer med turregistreringsopplegg, eller toppturer.

3.5 Turregistreringsopplegg

Turregistreringsopplegg er opplegg der man kan registrere turer man har vært på, samle poeng, samle poster eller stolper og delta i konkurranser. Mange steder i landet har man lokale og regionale konkurranser som er tidsavgrenset til for eksempel sommer, vinter eller jul. Noen opplegg tar i bruk digitale verktøy som apper og nettsider for å registrere turer som er gått, mens andre er mer tradisjonelle der man skriver seg inn i en bok eller bruker klippetang som registrering. Mange av oppleggene introduserer nye turer og turmål hvert år. Turregistrerings-

opplegg er ikke rettet spesifikt mot barn og unge, dermed er ikke disse tiltakene tydelig innenfor avgrensningene til prosjektet. Allikevel vet vi at mange barn og unge deltar i flere turregistreringsopplegg og at dette er tiltak som engasjerer bredt i befolkningen.

I 2020 opplevde mange av turregistreringsoppleggene en enorm økning i antall brukere og registrerte turer. TellTur hadde som et eksempel hele 70% økt bruk i 2020 sammenlikner med 2019. Dette viser hvor viktig et sånn tilbud var i en tid hvor alle andre aktivitetstilbud ble sterkt påvirket av nedstengingen av samfunnet.

I denne kategorien er det 73 ulike tiltak i vår oversikt. Under følger en omtale av noen av turregistreringsoppleggene vi har oversikt over.

3.5.1 TellTur

TellTur er friluftsrådernes elektroniske system for turregistrering, også kalt postkassetrim. Her kan deltakerne finne turmål, registrere turer og samle poeng. Deltakerne kan delta i konkurranser eller konkurrere mot seg selv. Friluftsrådene arrangerer regionale konkurranser, det arrangeres nasjonal konkurranse og det lanseres nye turmål hvert år. Noen steder i landet finnes varianter av TellTur, som for eksempel konkurranse for bedrifter og turer egnet for folk på hjul. TellTur har mange brukere som går turer i sitt nærområde og er en viktig faktor og motivasjon for nærfriluftslivet mange steder i landet. TellTur kan også være heldigitalt og har en egen app som er gratis. Det har stimulert enda flere til å bruke løsningen.

Som nevnt er dette turregistreringssystemet til friluftsrådene. Ett av friluftsrådene som bruker dette er Dalane Friluftsråd som holder til sør i Rogaland. Dalane Friluftsråd har ført statistikk på aldersfordelingen av delta-

kerne som bruker TellTur helt fra 2007 frem til nå. Dalane Friluftsråd sin statistikk viser at det i gjennomsnitt er 32% av deltakerne som er under 20 år. Dette gir en pekepinn på hvordan alderssammensetningen av brukerne av TellTur er også andre steder i landet og til en viss grad også hvordan fordelingen er på andre turregistreringsopplegg.

3.5.2 Stikk UT!

Stikk UT! er elektronisk turkassetrim som har turmål med ulik vanskelighetsgrad. Stikk UT! har egne varianter for ulike sesonger, og har også ulikt navn i ulike regioner. I Troms heter det Ut i Nord og i Finnmark kalles det Perletur. Stikk UT! har også sesongvarianter som Stikk UT! ski og Julesprek. Stikk UT! finnes i regionene Nordmøre og Romsdal, Finnmark og Nord Troms. I Møre og Romsdal ble det registrert 490 000 turer, med 23 000 aktive deltakere. Det var i 2019 registrert 6132 brukere under 20 år, og 8490 brukere under 30 år.

3.5.3 Stolpejakten

Stolpejakten går ut på å finne stolper i nærmiljøet som er avmerket på et kart. Dette er en variant av lavterskel turorientering. Dette er en lavterskel variant av turorientering. De fleste stolper står i urbane strøk, og gjennomsnittsavstanden er 500m. Man kan finne så mange stolper som man selv ønsker og registrere stolper via mobil eller nett. Man finner kart enten gratis på nett eller i gratis papirformat hos arrangører. Man samler poeng og konkurrerer mot seg selv og andre. Stolpene er fargekodet etter vanskelighetsgrad. Stolpene er satt opp av et lokalt idrettslag, og man kan jakte stolper over hele landet, ikke bare i eget nærmiljø. Bak konseptet står foreningen stolpejakten, en allmenntilgjengelig forening som skal bidra til økt fysisk aktivitet blant folk flest i hele landet. Tilbudet er gratis for de som bruker

det, og er finansiert blant annet av midler fra den enkelte fylkeskommune, og ulike stiftelser og fond. Ved å registrere stolper blir man med i trekningen av premier. I 2019 ble det registrert nesten 100 000 unike stolpejegere, og over 4 500 000 stolpebesøk. Stolpejakten kan og melde at det estimeres ca. 1,5 barn per voksen deltaker, dermed kan vi anta at dette er en viktig friluftaktivitet i nærmiljøet også for barn.

3.5.4 Turorientering

Turorientering er orienteringsposter plassert rundt i nærmiljøet eller andre steder. Befolkningen kan kjøpe eller få kart med postene markert. Turorientering kan ha flere vanskelighetsgrader og gir mulighet for å delta når som helst og i uansett fysisk form. Det finnes en stor variasjon av turorienteringstilbud i form av sykkelposter, toppturposter, poster ved kulturminner m.m.

3.5.5 Ti på Topp

Ti på Topp er en turkampanje i regi av Norges Bedriftsidrettsforbund. Kampanjen arrangeres hvert år i perioden mellom 1. mai og 15. oktober, og har til hensikt å stimulere til aktivitet gjennom å gjøre naturen tilgjengelig som arena for fysisk aktivitet. Hver lokale kampanje består av alt fra 12 til 20 ulike turer, og som deltaker får man tilgang til gode turbeskrivelser og kart i Ti på Topp-appen. Turene går i all hovedsak på allerede blåmerkede stier, men er også merket med egne Ti på Topp-merker ved behov. Utvalget av turene er satt sammen av varierte turer med ulik vanskelighetsgrad (lett, middels eller krevende) og ulike naturopplevelser.

Det er en god blanding av «toppturer» og «topp turer» og deltakerne premieres ut fra ulike satte kriterier. Kampanjene består av

konkurranser, kåringer og utfordringer. Alt for å motivere, engasjere og inspirere deltakere til å være aktive.

I 2019 ble det arrangert 26 lokale kampanjer, fra Tromsø i nord til Kristiansand i sør. I 2020 er kampanjen utvidet med ytterlige 5 kampanjesteder. Det var 18.500 registrerte deltakere (i tillegg kan en regne med 1.500-2.000, som har kjøpt turheftene som selges enkelte steder, men ikke er påmeldt i nettløsningen). Det ble registrert totalt 263.641 turer på landsbasis.

Det er en overvekt av kvinner som deltar (70 % kvinner og 30 % menn) og gjennomsnittsalderen for deltakeren ligger rundt 40 år. Hovedmålgruppen for kampanjen er voksne i arbeidslivet, men de siste årene har arrangørene gjort en rekke tilpasninger som gjør at kampanjen også skal inspirere hele familien til å delta. Blant annet kan barn enten delta med egen bruker eller de kan registreres under en av de foresatte dersom de ikke har egen mobil eller e-post. I Bedriftsidretten får de ofte tilbakemeldinger fra deres medlemmer om at det er lettere for dem å være aktive dersom de kan la barn delta sammen med dem. I 2019-sesongen var det 2.881 deltakere under 19 år, hvorav 2.261 av dem var under 13 år. Dette viser at tiltak som i utgangspunktet er ment for voksne, og kan bidra til aktivitet for barn, spesielt om det tilrettelegges for det. Dette finansieres blant annet av fylkeskommunale midler.

3.5.6 SjeckUT

SjeckUT er DNT sitt digitale turregistrerings-system. SjeckUT-appen har poster i hele landet, man kan sjekke inn digitalt eller signere i gjesteboken. Det er gratis å bruke appen, og man trenger ikke å være medlem av DNT. Appen gir muligheter for å sjekke inn på turposten, se hvor mange poster man har vært

på, dele bilder fra turposten i sosiale medier, signere digital gjestebok og se kart som viser hvor du er og hvor de nærmeste turpostene er. I 2019 sesongen var det 63 000 innsjekkinger på turposter, og antall brukere som hadde sjekket inn på turposter i 2019 var ca. 12 500.

3.5.7 Lokale turtrim opplegg

Lokale opplegg for turtrim kan arte seg som turposter, postkasser på turmål, klippekort, eller digitale registreringsopplegg. Det finnes mange ulike varianter og typer av slike turtrimopplegg. Mange opplegg stimulerer til aktivitet i lokalmiljøene og engasjerer familier.

3.5.8 Konsepter basert på spill

Geocaching og Pokemon go er apper som er aktivitetsbaserte spill der man blir belønnet i spillet ved å være i aktivitet utendørs. Det finnes flere liknende apper. Dette er ikke organiserte aktiviteter og faller dermed ikke naturlig inn i dette prosjektet, allikevel mener vi at denne type apper er viktige for å nå ut til målgruppen barn og unge, og bidrar til utendørs aktivitet, ofte friluftaktivitet, og derfor har vi valgt å omtale de her. Dette kan heller ikke plasseres naturlig under overskriften «turregistrering» men det har såpass mange likhetstrekk med andre apper at det er plassert her i denne oversikten.

Opplegg	Ansvarlig	Ant. deltakere	Ant. turer	År for data
TellTur	Friluftsrådernes Landsforbund	9 501	163 992	2019
Stikk UT!	Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal	23 000	490 000	2019
Ut i NORD	Nord Troms Friluftsråd	1 928	28 292	2019
Perletur	Finnmark Friluftsråd	4 477	72 415	2019
Stolpejakten	Foreningen Stolpejakten	100 000	4 500 000	2019
Turorientering	Norsk orientering	ca. 24 000	mellom 40 000-100 000	2019
Ti på Topp	Norges bedriftsidrettsforbund	19 000	264 000	2019
SjekkUT	DNT	12 500	63 000	2019

3.6 Jevnlige tilbud

Jevnlige tilbud innebærer aktiviteter som foregår fast hver uke, og aktiviteter som foregår sjeldnere enn ukesvis, men oftere enn to ganger i året. Aktiviteter som foregår 1-2 ganger i året er kategorisert under enkeltstående arrangement. Jevnlige ukentlige tilbud er faste treffsteder og aktiviteter som i stor grad har faste deltakere. I denne kategorien finner vi de aktivitetene som enkelt kan sammenliknes med idrettsaktiviteter, altså at det foregår fast hver uke. I denne kategorien finner vi flere av de aktivitetene mange forbinder med friluftaktiviteter for barn, som speider og 4H.

I denne kategorien er det 45 ulike tiltak i vår oversikt. Det er meldt inn noen lokale tilbud som vil si at en paraplyorganisasjon som f.eks. 4H sine aktiviteter kan være meldt inn flere ganger. Hvis vi trekker fra de aktivitetstypene som er meldt inn flere ganger, f. eks 4H, speiderforbundet og barnas turlag treff, så er det 29 ulike typer innmeldte jevnlig aktiviteter.

3.6.1 4H

Formålet til 4H er å utvikle aktiv og samfunnsengasjert ungdom med ansvarsfølelse og respekt for natur og mennesker. 4H bygger på en ide om samspill i naturen. Hvert år gjennomfører 4H medlemmene et prosjekt, enten alene eller sammen med andre i 4H klubben. Målet med prosjektene er å lære ved å gjøre. I 4H arrangeres det leirer for alle nivåer, aspirantleir, fylkesleir, landsleir og nordisk leir. I 4H kan man velge prosjekter innen natur og friluftsliv og 4H klubbene har faste ukentlige møtepunkter for medlemmene sine (4H, 2020).

3.6.2 Speider

I Norge er det to hovedaktører av speidere, Norges speiderforbund og KFUK-KFUM speiderne. De to speideraktørene bruker naturen og friluftsliv som aktivitet for å lære om fellesskap, læring og lek. Speiderne er typisk organisert som faste ukentlige treffpunkter med utendørs aktiviteter. I tillegg arrangeres det gjerne leirer over en helg, eller over flere dager i skolens ferier. Begge aktørene er fundert i en kristen tro, og arbeider med verdier som fellesskap, personlig utvikling, mestringsopplevelser og samfunnsengasjement.

KFUK-KFUM speiderne har 11 000 medlemmer fordelt rundt om i landet (KFUK-KFUM speiderne, 2020B). Norges speiderforbund har 19 000 medlemmer og er organisert i rundt 400 lokale speidergrupper (Norges speiderforbund, 2020).

3.6.3 Diverse faste ukentlige friluftsk-aktiviteter

I kartleggingen har vi funnet diverse faste ukentlige aktiviteter. Disse har til felles at det ikke er en deltakeravgift og påmelding, men et stående åpent tilbud. Dette utgjør dermed en møteplass, men det er ikke sikkert man treffer de samme menneskene hver gang. Noen av aktivitetene vi kjenner til er Marka Friluft i regi av Friluftsrådet Sør, Lek deg sprek, Torsdagsklatring, Oslo Onsdag, Torsdagsmiks i regi av DNT Oslo og Omegn.

3.6.4 Jevnlige aktiviteter, men ikke hver uke

Dette er aktiviteter som arrangeres jevnlig, men ikke fast hver uke.

Barnas turlag

Barnas turlag er et eksempel på slike jevnlig aktiviteter og er en del av tilbudet til barn i DNT. Det finnes 220 Barnas turlag over hele landet. Barnas turlag er for barn opp til 12 år og arrangerer turer i nærmiljøet og på fjellet. Det arrangeres et bredt spekter av turer som hytteturer, kveldsmatturer, klatrekvelder og leirer. Turene er kan være med eller uten foresatte. Turene som arrangeres er ikke til faste tider og steder, men man finner oversikt over turer på nett.

Fiskesommer

Fiskesommer er arrangementer i regi av NJFF som arrangeres fra 16. juni til 15. september. Det er arrangementer på dagtid eller på ettermiddagen der barn får fiskeopplæring ved vannkanten fra

lokalforeningene. Her er det fokus på at det skal være gøy. Opplegget er gratis og det er ikke faste ukentlige opplegg. Barna kan være med en eller flere ganger.

3.7 Aktiviteter på museum, besøksentre etc

Mange museer, besøksentre, gårder og liknende har aktiviteter for barn og familier ved faste tider. Disse aktivitetene treffer de som er innom, og kan bidra til å trekke flere folk til det aktuelle stedet for å delta på denne aktiviteten. Dette er natur og friluftskaktiviteter som foregår jevnlig og som ofte har et mål med aktiviteten som formidling og læring.

I denne kategorien er det 5 ulike tiltak i vår oversikt.

3.7.1 Aktivitet på besøksentre

De fleste besøksentrene er tilknyttet landets nasjonalparker og er en viktig del av å formidle nasjonalparkenes kvaliteter til publikum. Så godt som alle besøksentrene har opplegg til skoleklasser. Det altså på siden av det som er tema i prosjektet, men det vil og si at det er flere som tilbyr morsomme og lærerike aktiviteter for familier og barn. Et eksempel er besøksenter våtmark Oslo, som har opplegg for familier alle søndager med mål om å vekke barns naturglede. Mange museer og besøksentere samarbeider med frivillige organisasjoner om skape aktiviteter for barn og unge.

3.7.2 Ryddeaksjoner

Frivillig opprydding av eierløst avfall er blitt en folkebevegelse i Norge. Over hele landet arrangeres det ryddeaksjoner med jevne mellomrom enten som en del av de nasjonale kampanjene i regi av Hold Norge Rent eller som en del av lokale/regionale

tiltak. Mange aksjoner blir arrangert av private eller lokale lag og foreninger, andre blir arrangert av idrettslag eller andre som ikke har som hovedformål å rydde, men gjør det i tillegg til sitt egentlig formål. Ryddesesongen starter tidlig på våren så snart snøen forsvinner og fortsetter ofte ut november. Dykkere velger ofte å rydde i vinterhalvåret.

Mange ryddeaksjoner er ikke bare miljødugnader. Aksjonene representerer også en sosial setting for barnehager, skoler, familier, vennegjenger, arbeidsplasser m.m. Og mange sørger for å inkludere kos og hygge med grilling, bading, konserter o.l. i tilknytning til aksjonene. Frivillig opprydding kan være en aktivitet som motiverer flere til oftere å ta turen ut og oppleve og ta vare på naturen.

3.8 Kurs

Mye av friluftaktiviteten foregår i form av kurs. Dette kan være for å lære spesifikke ferdigheter, eller for å bli tryggere på det man allerede kan. Kurs er også en arena for merverdi. Kurs kan være en inngang til nye friluftaktiviteter, eller for å få enda bedre ferdigheter innen en friluftaktivitet. Kurs er og sosiale møteplasser der deltakere blir introdusert for den aktuelle organisasjonen og andre deltakere. Det finnes mange ulike typer kurs. Det finnes flere lokale varianter av skiskole/ skikurs, kurs i planter, botanikk, insekter eller andre temaer. Under følger en omtale av noen viktige kurs innen friluftferdigheter og lederutdanning. I denne kategorien er det 18 ulike tiltak i vår oversikt.

3.8.1 Kurs i regi av NJFF

NJFF har mange ulike typer kurs for ulike nivåer, typer jakt og fiske, aldre og kjønn. Jakt er en aktivitet der det stilles krav til jegerprøve for å utøve aktiviteten. Fiske er

og en aktivitet der mange kan ha glede og nytte av introduksjon fra erfarne. NJFF sine kurs er derfor en viktig arena for at flere skal ha kunnskap og ferdigheter innen jakt og fiske. Til sammen arrangeres det over 60 ulike jakt- og fiskeskoler og jaktskytterskoler i regi av lokalforeningene til NJFF. Jaktskytterskolene foregår på skytebanen og har denne ferdigheten som fokusområde. I jakt- og fiskeskolene foregår det mange forskjellige aktiviteter og friluftsliv er et viktig tema her.

3.8.2 Kurs i regi av DNT

DNT arrangerer mange ulike typer kurs, fra ferskingkurs som er en introduksjon til friluftsliv, til turlederkurs, instruktørutdanning, kurs innen ulike ferdigheter (padling, kart og kompass, klatring etc), og aktivitetslederkurs.

3.8.3 Andre kurs

Det finnes kurs innen friluftsliv for alle nivåer. Fra introduksjon til grunnleggende friluftsliv, til orientering, kart og kompass. Dette vil si at man kan ta kurs for å bli mer kjent med aktiviteter man kjenner litt fra før av, for å oppleve høyere grad av trygghet, eller for å starte med helt nye aktiviteter.

4. Omtale av noen viktige aktører innen friluftslivsaktiviteter for barn og ungdom

De største friluftslivsorganisasjonene har blitt nevnt i rapporten tidligere. Under kommer en egen omtale av de viktigste landsdekkende organisasjonene som driver med organiserte friluftslivsaktiviteter for barn og unge. Mange av disse er også organisert med et regionalt nivå. Det regionale nivået i friluftslivsorganisasjonene kan f.eks. ha partnerskapsavtaler med fylkene.

Norsk Friluftsliv

Norsk Friluftsliv er en fellesorganisasjon for 17 norske frivillige friluftslivsorganisasjoner, med til sammen over 950 000 medlemskap i 2021. Organisasjonene er medlemsbasert og er åpne, landsomfattende og har flere enn 10 000 medlemmer. Medlemsorganisasjonene har ikke motorferdsel eller organisert konkurranseaktivitet som hovedformål.

Norsk Friluftsliv samordner saker av felles interesse for sine medlemsfriluftslivsorganisasjoner og fremmer dette overfor myndigheter og andre målgrupper. De arbeider og for å styrke friluftslivets posisjon i samfunnet, arbeider for et trygt og mangfoldig friluftsliv og ønsker å skape økt forståelse for naturens egenverdi (Norsk Friluftsliv, 2020).

Norsk Friluftsliv er altså ikke en organisasjon som selv er ansvarlig for friluftslivsaktiviteter for barn og unge, men de representerer frivillige organisasjoner som er svært viktig for friluftstilbudet til barn og unge. I tillegg arbeider Norsk Friluftsliv med et prosjekt støttet av Klima- og miljødepartementet som skal kartlegge og utvikle suksessrike tiltak innen friluftsliv i skole, barnehage og SFO.

De medlemsorganisasjonene i Norsk Friluftsliv som er mest relevante for dette prosjektet fordi de har friluftslivsaktiviteter rettet mot barn og unge er DNT, Skiforeningen, NJFF, Norges speiderforbund, Norges klatreforbund, Norsk kennelforbund, Norsk orientering, 4H, Norges seilforbund, Norges padleforbund og KFUK-KFUM speiderne.

Den norske turistforening (DNT)

Den Norske Turistforening (DNT) er Norges største friluftslivsorganisasjon og har over 300 000 medlemmer fordelt på 57 medlemsforeninger med tilknyttede lokallag. DNT arbeider med å fremme enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv og for å bevare natur og kulturverdier (DNT, 2020A). DNT arrangerer fellesturer, kurs, aktiviteter og arrangementer for sine medlemmer. Medlemskap gir og tilgang til en rekke hytter i utmark og fjellet samt billigere overnatting på turistforeningshytter. DNT vedlikeholder, skilter og merker over 20 000 km med turruter og sti (DNT, 2020B), og gir føremeldinger for mange områder rundt om i landet.

DNT er basert på frivillighet og tilbyr en rekke kurs for opplæring av ledere på mange nivåer. De tilbyr også en rekke kurs for medlemmer innen ulike ferdigheter. Mye av vedlikeholdet av stier og hytter blir også gjennomført av frivillige. Barnas Turlag er DNTs tilbud for de yngste barna, fra 0 til 12 år. De har mange ulike arrangementer både for familier og der barna kan delta alene. Dette er nærturer med forskjellige temaer, aktivitetsdager, turtrim, turbingo med mer. DNT ung er DNTs tilbud for ungdom.

DNT ung er for ungdom mellom 13-26 år og er Norges største friluftslivsorganisasjon for ungdom. De har over 48 000

medlemmer. DNT ung arrangerer turer, kurs og aktiviteter for medlemmene sine over hele landet. DNT ung har eget landsmøte, vedtekter og landsstyre. I tillegg til å være en friluftsansisasjon med friluftaktiviteter er DNT ung engasjert på flere områder i samfunnet. DNT ung har en egen handlingsplan og arbeider blant annet for enklere kollektivtransport til og fra turmuligheter og utstyrsutlån til friluftaktiviteter. Dette gjør at DNT ung er en organisasjon som evner å engasjere ungdommene på flere områder som de opplever som viktige, og ikke bare er en ren aktivitetsorganisasjon. DNT har til sammen 82 547 barne- og ungdomsmedlemmer fra 0-25/26 år (Wold et. Al. 2020).

Skiforeningen

Skiforeningen er en medlemsorganisasjon med 73 000 medlemmer som legger til rette for friluftaktivitet i Osloomarka gjennom hele året. De arbeider mest med utbredelse av ski-idrett og annet friluftsliv, og arrangerer skirenn i Holmenkollen. De preparerer skispor, og vedlikeholder skilt. Skiforeningen arrangerer også skiskole, Holmenkollmarsjen og barnas holmenkolltdag (Skiforeningen, 2020). Skiforeningen har 18 900 barne- og ungdomsmedlemmer.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF)

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) er en landsdekkende organisasjon for jegere og sportsfiskere og er et viktig miljø for formidling av kunnskap om jakt og fiske i Norge. NJFF har rundt 113.000 medlemmer, fordelt på 573 lokalforeninger og 19 fylkeslag.

NJFF arrangerer kurs, aktiviteter for familier, arbeider for å fremme jegere og fiskeres interesser. Det er mange aktiviteter som har blitt meldt inn og

som vi har samlet i vår oversikt over aktiviteter for barn og unge. NJFF har i mindre grad felles konsepter med en lik mal som gjelder for alle sine medlemslag. Denne organisasjonen virker å ha mer lokale varianter og initiativ. NJFF er og en forening der hovedvekten av medlemmene er jegere og fiskere der motivasjonen for medlemskap ikke nødvendigvis er å delta på felles arrangementer og aktiviteter. NJFF er en organisasjon med mange voksne medlemmer, og har i varierende grad fokus på barn og unge. Men som nevnt, ut fra kartleggingen, vet vi at det finnes en del tiltak rettet mot denne målgruppen. I tabell 2 viser vi en oversikt over de største tiltakene innenfor friluftsliv. NJFF er blant de største organisasjonene, men vi har ikke lyktes i å skaffe tall på antall deltakere på aktivitetene deres. Derfor er de ikke inkludert i tabellen. NJFF ung er NJFFs barne- og ungdomsmedlemmer og er medlemmer mellom 0 og 25 år. NJFF ung hadde i 2018 16 500 medlemmer (Wold et. Al. 2020).

Norges speiderforbund

Norges speiderforbund er en barne- og ungdomsorganisasjon som er for barn og unge som ønsker å komme seg ut i naturen og ut i verden. Speiderforbundet har som formål å utvikle mennesker til selvstendighet og til å ta aktivt ansvar i samfunnet. Norges speiderforbund er fundert i den kristne tro og utgjør sammen med KFUK-KFUM speiderne, Speidernes fellesorganisasjon som har som oppgave å utvikle og styrke speiderarbeidet i Norge. Norges speiderforbund har ca. 19 000 medlemmer fordelt på ca. 400 lokale speidergrupper (Norges Speiderforbund, 2020). I Norges speiderforbund er det ca. 15 000 av medlemmene som er under 25 år (Wold, et. Al., 2020).

Norges Klatreforbund

Norges klatreforbund har som formål å fremme klatresporten i Norge, og å representere den internasjonalt. Klatreforbundet skal arbeide for en sikker og naturvennlig utvikling av klatresporten (Norges klatreforbund, 2020). Norges klatreforbund har 10 800 medlemmer under 25 år (Wold, et. Al., 2020).

Norges orienteringsforbund

Norsk orientering er en felles merkevare for all orienteringsaktivitet i Norge. Norsk orientering består av Norges orienteringsforbund med underliggende orienteringskretser og klubber. Orienteringsklubbene har ulike aktiviteter for barn og unge på flere nivåer. De arrangerer ukentlige, faste treninger, samt konkurranser, ferieaktiviteter og skoleaktiviteter. Norsk orientering har 10 200 medlemmer under 25 år (Wold, et. Al., 2020).

4H

Formålet til 4H er å utvikle en aktiv og samfunnsengasjert ungdom med ansvarsfølelse og respekt for natur og mennesker. 4Hs målsetning uttrykkes gjennom 4H løftet. Grunnlaget for organisasjonens arbeid finnes i naturbruksnæringene og lokalmiljøet. Prosjektene som medlemmene skal gjennomføre kan være alene eller sammen med andre i 4H klubben. De velger selv tema for prosjektet, innenfor programområdene helse, kultur, samfunn, natur, dyr og gårdsliv, teknologi og mekking, entreprenørskap eller 4H arbeid, og målet er å lære.. De fleste 4H-erne har en prosjekthjelper som gir råd og veiledning underveis.

4H Norge har ca 10 000 medlemmer fordelt på ca. 550 4H klubber over hele

landet. Medlemmene er i alderen 10-25 år. Det stilles ikke spesielle krav for å bli medlem. Organisasjonen er medlemsstyrt, der årsplaner og budsjett blir vedtatt på demokratisk vis (4H, 2020).

Norges seilforbund

Norges seilforbund organiserer aktivitetene seiling, kiting SUP og bølgesurf. De arrangerer aktiviteter for barn og unge i regi lokale seilforeninger for å gi en introduksjon til seiliv og båtliv (Norges seilforbund, 2020). Norges seilforbund har 6 900 barne- og ungdomsmedlemmer (Wold et. Al. 2020).

Norges padleforbund

Norges padleforbund har aktiviteter og kurs for voksne og barn innen grenene flattvann, hav, elv, kano, polo og surfski (Norges padleforbund, 2020). De har ca 4500 barne- og ungdomsmedlemmer (Wold et. Al. 2020).

Norges hundekjørerforbund

Norges hundekjørerforbunds mål er å fremme hundekjøringen i Norge og er en sammenslutning av alle idrettslag som organiserer hundekjøreridretten. Det arrangeres sommerhundekjører skoler for ungdom. Norges hundekjørerforbund har ca. 1200 barne- og ungdomsmedlemmer (Wold et. Al. 2020).

KFUK KFUM speiderne

KFUK KFUM speiderne ønsker at deres medlemmer skal vokse som mennesker, kristne og aktive samfunnsborgere. KFUK KFUM speiderne har fokus på at læring skjer i tett på praksis.

Deres formål er å «fremme og drive et speiderarbeid for å hjelpe barn og unge til å utvikle en kristen tro og oppdra dem til ansvarsbevissthet, selvstendighet, samfunnsmessig engasjement, mellomfolkelig forståelse og respekt for

naturens verdi. (Fra Grunnreglene §2)» (KFUK-KFUM-speiderne, 2020A).

Friluftsliv er en av fem beskrevne verdier i KFUK KFUM speider bevegelsen, og mye av aktiviteten i organisasjonens regi er friluftaktivitet. Det er faste ukentlige møtesteder for medlemmene med friluftaktiviteter og det arrangeres jevnlig leirer. KFUK KFUM speiderne har 11 000 medlemmer fordelt på 250 grupper over hele landet (KFUK-KFUM-speiderne, 2020B).

Friluftsråd

Et friluftsråd er et interkommunalt samarbeid om friluftsoppgaver mellom to eller flere kommuner. Det finnes 28 interkommunale friluftsråd spredt over hele landet. Friluftsrådene arbeider med ulike felter innen friluftsliv, har ulikt antall medlemskommuner, er av ulik størrelse, men alle arbeider for at det skal være enkelt å drive lavterskel friluftsliv over hele landet. Friluftsrådene er eid av sine medlemskommuner og kommunene ser at det finnes klare fordeler med å samarbeide på tvers av kommuner om et arbeidsfelt som friluftsliv. Friluftslivet foregår ofte i naturområder der man ikke har noe forhold til hvilken kommune man er i, og innbyggere i kommuner reiser på kryss og tvers mellom kommuner for å drive med friluftsliv. Dette er spesielt relevant i større bykommuner der by-innbyggerne ofte drar til nabokommuner for å oppleve natur og friluftsliv. I tillegg til dette har mange kommuner begrenset med ressurser til å følge opp arbeid med friluftsliv. Ved å samarbeid med

nabokommuner kan man få til en eller flere stillinger og får dermed mer «trøkk» over arbeidet. Friluftsrådene får støtte fra flere steder, blant annet er fylkenes tilskudd viktig for mange av friluftsrådene sin aktivitet.

Mange friluftsråd har aktiviteter og arrangementer rettet mot familier, barn og ungdom. Noen av tiltakene rettet mot barn og ungdom er friluftsskole, basecamps, skolerelaterte tiltak, aktiviteter via ungdomsklubber og aktivitetsdager for familier.

Det er 235 kommuner som er medlem i et friluftsråd og over 75% av Norges befolkning bor i en kommune med et friluftsråd. Friluftsrådernes Landsforbund er paraplyorganisasjon for interkommunale friluftsråd og arbeider for å styrke det allmenne friluftsliv gjennom egne initiativ og ved å støtte arbeidet til tilsluttede friluftsråd (Friluftsrådernes Landsforbund, 2020B).

All-idrett

Allidrett for barn er et variert aktivitetstilbud hvor barn får prøve flere ulike idretter i flere miljøer, for eksempel i sal, i skogen, på løkka, på snø, på is eller i vann. Det legges vekt på å utvikle en god grunnmotorikk gjennom lek og aktiviteter tilpasset barnets utviklingsnivå. En allidrett kan organiseres av et fleridrettslag, et særvidrettslag eller et samarbeid mellom flere idrettslag.

Tiltak	Ansvarlig	Antall arrangement/ lag/ grupper	Antall deltakere	År for data
Barnas turlag	DNT	Ca. 220		
Fiskesommer	NJFF		ca 7000	2019
Friluftslivets uke	Norsk Friluftsliv	Ca. 1400		2019
Friluftsskolen	DNT og FL	Ca. 238	4500	2019
Kom deg ut dagen	DNT	Ca. 170		2019
Kurs i regi av DNT	DNT		Ca. 110 000 hvorav 39 000 barn og unge	2019
Ryddeaksjoner	Hold Norge Rent*	5554	106 057	2019
Speider, KFUK KFUM	KFUK/KFUM	Ca. 250	11 000	2019
Speider, Norges Speiderforbund	Norges speiderforbund	400	19 000	2019
Verdens orienteringsdag	Norges orienteringsforbund	243	39 000	2018
4H	4H	Ca. 550	12 000	2019

Tabell 2 Viser en oversikt over noen av de aktivitetene som treffer flest mennesker.

* Ryddeaksjoner arrangerer av mange ulike typer aktører, Hold Norge Rent samler inn data, men er altså ikke ansvarlig for hver enkelt ryddeaksjon.

5. Drøfting

5.1 Balansen mellom stuntarrangement og varige organiserte tilbud

Kartleggingen viser at barn og unge i Norge har tilbud om svært mange og varierte friluftslivsaktiviteter. Vi har registrert 450 ulike tilbud om friluftslivsaktivitet, mange unike tilbud og noen som arrangeres flere steder i landet. Ut fra totalt omfang og utbredelse av en del store tiltak som Barnas Turlag, Fiskesommer, Kom deg ut dagen, Friluftslivets Uke og Friluftsskolen, kan en med stor sikkerhet fastslå at det i løpet av ett år er en form for organisert friluftslivsaktivitet i så godt som alle kommuner og de fleste lokalmiljø. Likevel viser kartleggingen blant kommuner at det ikke er faste, varige organiserte tilbud til alle barn og unge.

Videre kan vi fastslå at aktivitetstilbudet er svært variert. Det spenner fra de generelle lavterskel tur- og friluftslivstilbudene i regi av speidere, 4H og turlag, på mange aktivitedager og på Friluftsskolen til mer spesialiserte tilbud i orientering, jakt og klatring. Når dette er sagt vet vi at på mindre steder er det ikke et like bredt spekter av friluftslivsaktivitet som på større steder. Det vil si at selv om spekteret totalt sett er bredt er det ikke alle barn i alle kommuner som kan velge mellom ulike typer fritids- eller friluftslivsaktiviteter. Mange barn har et begrenset tilbud av organiserte friluftslivsaktiviteter i sitt lokalmiljø. Tilbudene varierer også fra forpliktende medlemsbaserte tilbud der en i stor grad forutsetter at deltakende ungdom utvikler og tar ansvar for aktiviteten, og til helt uforpliktende og gratis tilbud som en kan stikke innom på impuls. FL mener at den store variasjonen og mangfoldet i friluftslivstilbudet er en kvalitet som det er viktig å opprettholde.

De fleste barn og unge oppholder seg relativt mye i natur og grønt områder og over 90% av foreldre oppgir at deres barn er mye i grøntområder i ferier og helger (Wold et. Al. 2020). Samtidig viser NINAs kartlegging (2020) at bare 10 % av barn og ungdom er medlem i en friluftslivsorganisasjon, og hvis vi trekker fra dobbeltmedlemsskap og de som er medlem i idrettsrelaterte foreninger som orientering, klatring og padling, blir tallet vesentlig lavere. Bekymringen for om friluftslivstilbudet er godt nok underbygges også av at 3 av 4 friluftslivsansvarlige i kommuner i svar til oss sier at det er behov for flere friluftslivsaktiviteter for barn og unge i kommunen.

Det er altså et faktum at ca. 90% av barn og unge driver noe med friluftsliv, mens bare 10% deltar i organisert friluftslivsaktivitet. Friluftslivet er i stor grad egenorganisert, og det er derfor ikke et mål i seg selv at barn skal være medlem i en friluftslivsorganisasjon. Allikevel mener vi at det er betimelig å stille spørsmål om en har rett balanse mellom de engangs- og stuntpregete tilbudene der barn og unge får prøve seg på ulike aktiviteter og de faste tilbudene over tid. I NIH sin rapport om barn og unges friluftsliv i Oslo (Gurholt, K.P., Torp, I. H. D. & Eriksen, J. W., 2020) trekkes det også frem at friluftslivstilbudet til barn og unge i hovedstaden blant annet er begrenset, usystematisk og sporadisk. Dette er spesielt gjeldene for aldersgruppen 13-16 år. Dette er påfallende når vi samtidig ser et mangfold av tilbud. Det sier noe om størrelsen og omfanget av tilbudene og at mange barn og unge ikke har tilgang til faste varige aktiviteter innen friluftsliv. Et såkalt enkeltstående arrangement har verdi gjennom gode opplevelser der og da, og kan ha det i form av å inspirere til mer friluftsliv. Dersom en ikke har et relevant tilbud i nærmiljøet eller ser det aktuelt å drive

aktiviteten på egenhånd, har enkeltstående arrangement ingen rekrutteringseffekt. Etter at barn og unge har prøvd seg på friluftsliv, er det tre muligheter, slik det framgår nedenfor og av figur 1.

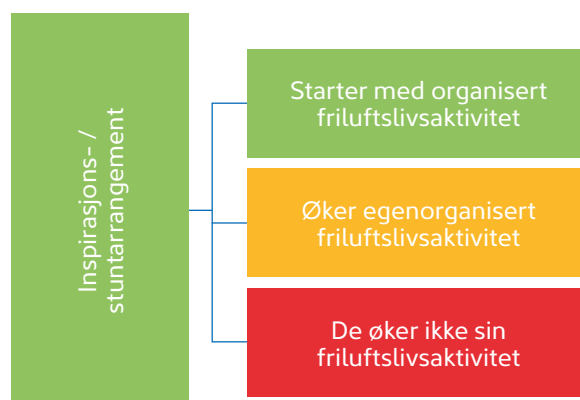
1. De blir inspirert og melder seg inn i en friluftslivsorganisasjon
2. De blir inspirert og øker sin egenorganiserte friluftslivsaktivitet
3. De øker ikke sin friluftslivsaktivitet

En organisasjon vil normalt ønske at et stuntarrangement skal føre til flere medlemmer. Fra et samfunnsperspektiv og for friluftslivsgleden for den enkelte er det likeverdige om et stuntarrangement fører til mer friluftslivsaktivitet i regi av organisasjoner eller som egenorganisert aktivitet. NINA viser imidlertid i sin rapport (Wold et. Al. 2020) at barn og unges fritid i dag preges mindre av fri lek og aktivitet i natur, og peker på samfunnsendringer i form av dårligere tilgang til naturområder, strukturelle samfunnsendringer og konkurranse fra andre aktiviteter som mulige årsaker (Wold et. Al. 2020).

Gjennom prosjektet definerer vi også grunnleggende friluftslivsferdigheter som skal bidra til å gå barn og unge et rikt og variert friluftsliv og legge grunnlag for et livslagt friluftsliv. Tillegning av disse grunnleggende friluftslivsferdigheteme fordrer oppøving over tid med lyst betonte aktiviteter.

Den relativt lave andelen barn og unge som deltar jevnlig i organisert friluftslivsaktivitet sammen med kunnskap om at barn og unge i mindre grad enn tidligere bruker naturen til egenorganisert lek og aktivitet, er en utfordring som vi mener det er grunn til å drøfte nærmere i prosjektet. Noen aktuelle spørsmål er:

- Er det for få tilbud om organisert jevnlig friluftslivsaktivitet?
- Er tilbudene om organisert jevnlig friluftslivsaktivitet godt nok markedsført?
- Opplevs tilbudene om organisert jevnlig friluftslivsaktivitet som attraktive nok for barn og unge?
- Stimulerer statens driftsstøtte til friluftslivsorganisasjonene i tilstrekkelig grad organisasjonenes arbeid med å gi jevnlig tilbud om friluftslivsaktivitet?
- Bør fylkeskommunale og statlige tilskudd til friluftslivsaktivitet i større grad ivareta permanente tilbud?

FIGUR 1 – Figur 1 viser de tre mulige hovedalternativene etter at barn og unge har deltatt på stuntpregete friluftslivsaktiviteter, og trafikklysfargene symboliserer vårt ønske for resultat.

5.2 Sosial ulikhet, minoritetsgrupper og barn og unge med funksjonsnedsettelse

Det er naturlig og viktig med et særlig fokus på om noen grupper av barn og unge i mindre grad enn andre har et relevant friluftslivstilbud. Breivik (2013, s. 84) viser at de sosiale forskjellene i friluftsliv er små sammenliknet med idretten og andre sektorer. Men det er forskjeller, og vi må være klar over at hans materiale er basert på personer på 15 år og eldre. Det foregår en viktig samfunnsdebatt om sosiale forskjeller og barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. Når mer enn hundre tusen barn og unge vokser opp i hjem under fattigdomsgrensa, er det all grunn til å ta utfordringen på alvor. Medlemskontingenter, deltakeravgifter, transportbehov og særlig utstyrskrav og –press, kan virke ekskluderende. Vårt materiale gir ikke grunnlag for å gå dypere inn i utfordringene her, men dette må være et viktig moment i videre arbeid i prosjektet.

I de innrapporterte aktivitetstiltakene til oss er det noen som har barn og unge med særlige utfordringer som målgruppe. Rapportene tyder på at dette er svært kjærkomne tilbud, og at barn og unge med funksjonsnedsettelse, utviklingshemming eller minoritetsbakgrunn setter særlig stor pris på det sosiale fellesskapet, mestring og naturopplevelser. Innrapporteringene gir i liten grad svar på om barn og unge med særskilte utfordringer deltar på ordinære friluftslivsaktiviteter. Det er imidlertid vårt inntrykk at på en del større aktivitetsdager, som åpningen av friluftslivets uke på Sognsvann, deltar barn og unge med et bredt spekter av bakgrunn. På Friluftsskolen skal det være gratis plasser for de som har behov for det, og vi vet fra rapporter og erfaringsseminar at det deltar barn med ulike utfordringer på lik linje med andre.

Rapporten fra NINA (Wold et.al., 2020) gir i liten grad informasjon om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre. I levekårsundersøkelsen fra SSB kommer det frem at 10% av barn og unge med innvandrerbakgrunn deltar i organisert friluftslivsaktivitet i Oslo. Dette er i motsetning til 6% av øvrige barn og unge i Oslo (Statistisk sentralbyrå, 2021). Samtidig viser NIH sin undersøkelse av friluftslivstilbudet i Oslo (Gurholt, K.P. et. al., 2020) at omfanget av friluftslivsaktiviteter er for snevert til å ha en sosialt utjevne effekt. Dette understreker viktigheten av og at barn vet om og rekrutteres til disse friluftslivstilbudene.

Den manglende kunnskapen om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre, tilsier at denne utfordringen bør ha et særlig fokus i det videre arbeidet med prosjektet og bl.a. i arbeidet med suksesskriterier.

5.3 Medlemsbaserte eller åpne arrangement og tiltak

De aller fleste innrapporterte tiltakene er åpne for alle uten krav til medlemskap. Det er stort sett bare å møte opp på det en har lyst til når det passer. Dette gjør det lett for nye å delta, det er fleksibelt og en føler ikke noen forpliktelse til å delta hver gang. Det gjør det også lettere å teste ut nye aktiviteter.

Det er to varianter av medlemsbaserte aktiviteter. En ordning der en fast gruppe møtes ukentlig/jevnlige, eksempler er speider og 4H. Dette tilsvarer vanlig organisering i idretten, kor og korps. Den andre varianten, som bl.a. Barnas Turlag og DNT ung er basert på, er at en betaler medlemsavgift og så har tilgang til å delta de gangene det passer og en har lyst. Det er ikke skarpe

grenser mellom disse variantene. Fordelen med medlemsbaserte aktiviteter er at det skapes faste sosiale grupper. Sosialt fellesskap betyr spesielt mye for ungdom og erfaringen fra bl.a. idretten er at godt sosialt miljø er en av de viktigste faktorene for å redusere frafall. I de medlemsbaserte tilbudene der en deltar over tid, er det lettere å ha progresjon i aktivitetene. Videre er det en forutsetning for medvirkning i planlegging og gjennomføring av tilbudene, som er en viktig verdi, spesielt for ungdom.

Vi mener at både åpne og medlemsbaserte tilbud har sine fordeler, og derfor at det bør satses videre på begge kategorier. I samsvar med drøftingene under 5.1. mener vi imidlertid at det er behov for å styrke friluftslivstilbudene som foregår flere ganger over tid, og det er naturlig at dette i hovedsak skjer gjennom styrking av medlemsbaserte tilskudd.

5.4 Aktører

Det er mange aktører som har meldt inn at de arrangerer friluftslivsaktivitet for barn og unge. De største nasjonale aktørene er omtalt i kapittel 4. I tillegg er det lokalt en rekke arrangører. Vi mener dette breie spekteret av arrangører er viktig for mangfold i friluftslivstilbudet og for at det er aktivitetstilbud over hele landet. Samtidig er det avgjørende for tilbudet at de store landsomfattende aktørene har gode rammebetingelser for å opprettholde og utvikle sine tilbud. I vår år undersøkelse til kommunene i 2019 fant vi at 3 av 4 friluftslivsansvarlige i kommunene mener at friluftslivstilbudet i sin kommune er for dårlig. Samtidig ser vi et mangfold av friluftslivstilbud og organisasjoner. Bør kommuner ta et større ansvar for friluftslivstilbudet til barn og unge i sin kommune? Friluftsliv har potensiale

til å være en større og mer naturlig del av tilbudet på fritidsklubbene, SFO of kulturskole. Dette er kommunale tilbud som sammen med friluftslivsorganisasjonene kan styrkes ved hjelp av et enda tettere samarbeid.

5.5 Grensen mellom idrett og friluftsliv

I rapporten har vi ønsket å synliggjøre de aktivitetstiltakene som har hovedvekt på friluftsliv. Det er flere aktiviteter der skillet mellom idrett og friluftsliv ikke er skarpt. Det gjelder bl.a. aktivitet i regi av de tre særforbundene i NIF, seilforbundet, orienteringsforbundet, klatreforbundet og padleforbundet, som også er medlem i Norsk Friluftsliv. Mosjonstilbud som turorientering faller klart inn under friluftsliv. Den organiserte aktiviteten for barn og unge innebærer opplæring i friluftsferdigheter som seiling, orientering, klatring og padling med sosiale arenaer, men siktemålet er i stor grad oppøving for idrettskonkurranser. Det er uskarpe grenser mellom idrett og friluftsliv, og hovedpoenget er kanskje ikke akkurat hva en aktivitet defineres som. Vi har lagt en raus definisjon av friluftsliv til grunn for å fange opp omfang og bredde i aktivitetstilbud.

Norges idrettsforbund har vedtatt «idrettens barnerettigheter», «bestemmelser om barneidrett» og utviklet allidrettskonseptet for barn til og med 12 år. Barneidretten og allidretten vektlegger mange av de samme mål og verdier som ligger til grunn for friluftslivets tilbud til barn, utvikling av basisferdigheter vektlegges og det settes rammer for konkurransevirkosomhet. Det er nærliggende å tro at et nærmere samarbeid mellom idretten og friluftslivet kunne gi barn et bedre aktivitetstilbud.

5.6 Ivaretaking av arealer og tilrettelegging for friluftslivsaktivitet

Mange kommuner og organisasjoner har meldt inn sitt arbeid med fysisk tilrettelegging som et aktivitetstiltak for barn og unge. Dette prosjektet og denne kartleggingen er avgrenset til å gjelde selve aktivitetstiltakene. FL vil likevel understreke betydningen av allemannsretten, lett og trygg tilgang til naturområder, tilrettelegging og informasjon om mulighetene som helt nødvendige forutsetninger for friluftslivsaktivitet for barn og unge.

6. Konklusjoner

Basert på den foretatte kartleggingen, forskningsmateriale vi har brukt – særlig NINA sin rapport om barn og unges friluftsliv (Wold, et. Al, 2020), og vurderingene vi har gjort i kapittel 5, har vi trukket nedenstående konklusjoner. Vi vil presisere at dette er våre konklusjoner, de kan diskuteres og er på ingen måte en endelig fasit. Vi mener at det er en viktig oppgave i prosjektet å reise problemstillinger til diskusjon, som et viktig ledd i å utvikle flere og bedre friluftslivstilbud for barn og unge i ferie og fritid.

1. Barn og unge i Norge har tilbud om mange friluftslivsaktiviteter i ferie og fritid. Ut fra kartleggingen er det grunnlag for å hevde at det i alle kommuner og de fleste lokalsamfunn er tilbud om organiserte friluftslivsaktiviteter. Vi kan likevel ikke si at tilbudet av faste varige friluftslivsaktiviteter er godt i alle lokalsamfunn og kommuner. Det er viktig at det opprettholdes desentraliserte friluftslivstilbud over hele landet. I små lokalsamfunn kan det være noen tilbud om friluftsliv- og fritidsaktiviteter, men barn og unge har ikke mange valgmuligheter
2. Friluftslivstilbudet for barn og unge er svært variert. Det omfatter både allment tur- og friluftsliv og spesialiserte aktiviteter, åpne tilbud og medlemsbaserte tilbud, enkeltstående arrangement og tilbud som forutsetter varig og jevnlig deltakelse. Det er viktig at det breie og varierte mangfoldet av friluftslivsaktiviteter opprettholdes.
3. Omtrent 90% av barn og unge utøver noe friluftsliv, mens ca 10% er medlem i en organisasjon. Det bør arbeides for at flere barn og unge blir medlem i en friluftslivsorganisasjon gjennom bedre informasjon om eksisterende tilbud, styrking av kvaliteten på eksisterende tilbud, utvikling av flere tilbud og ved at stats, fylkeskommune og kommuner vurderer sine kriterier for drifts- og prosjektstøtte.
4. Den manglende kunnskapen om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre, tilsier at denne utfordringen har et særlig fokus i det videre arbeidet med prosjektet og bl.a. i arbeidet med suksesskriterier.
5. Det er viktig at friluftslivstilbud er rimelige og at det er støtteordninger og utlånsordninger for utstyr slik at alle kan delta i alminnelige friluftslivsaktiviteter uavhengig av egen økonomi.
6. Mange aktører; frivillige organisasjoner, friluftsråd, kommuner, besøkssentere m.fl., gjør at barn og unge har et godt tilbud om friluftsliv i ferie og fritid. Vi mener alle har en viktig plass og rolle også i fremtidens friluftslivstilbud for barn og unge. Gode og forutsigbare rammevilkår for alle aktørene er avgjørende for å opprettholde og utvikle aktivitetstilbudet.
7. Vi anbefaler at det vurderes sterkere samarbeid mellom friluftslivs- og idrettsorganisasjonene for å styrke og utvikle aktivitetstilbudet til barn.
8. Allemannsretten, lett og trygg tilgang til naturområder og relevant tilrettelegging av disse er nødvendige forutsetninger for barn og unges friluftsliv i ferie og fritid. Det er utenfor rammene for dette prosjektet å arbeide med disse forutsetningene. Men de er like fullt så grunnleggende at de er en del av vår konklusjon.

7. Referanser

- Breivik G. (2013) Jakten på et bedre liv, fysisk aktivitet i den norske befolkningen 1985-2011 (1. utg.) Oslo: Universitetsforlaget
- DNT (2020A) Om DNT Hentet fra: <https://www.dnt.no/om/>
- DNT (2020B) Dra på hyttetur! Hentet fra: <https://www.dnt.no/hytter/>
- Friluftsrådernes Landsforbund (2020A) Naturlos
Hentet fra: <https://www.friluftsrad.no/tur-og-kartportaler/naturlos>
- Friluftsrådernes Landsforbund (2020B) Om Friluftsrådernes Landsforbund
Hentet fra: <https://www.friluftsrad.no/om-fl>
- Gurholt, K.P., Torp, I. H. D. & Eriksen, J. W. (2020). Studie av friluftsliv blant barn og unge i Oslo: Sosial ulikhet og sosial utjevning. NIH-Forskningsrapport. Oslo: Norges idrettshøgskole
- KFUK-KFUM-speiderne (2020A) Formål og verdier
Hentet fra: <https://kmspeider.no/formal-og-verdier/category1132.html>
- KFUK-KFUM -speiderne (2020B) Hva er KFUM-KFUM-speiding?
Hentet fra <https://kmspeider.no/hva-er-kfuk-kfum-speiding/category842.html>
- Klima- og miljødepartementet (2018) Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ce805bbda07b40d184115b512d1c0de0/t-1564.pdf>
- Norges klatreforbund (2020)
Aktiviteter hentet fra: <https://klatring.no/aktiviteter>
- Norges Padleforbund (2020) Hovedside Hentet fra: <http://www.padling.no/>
- Norges seilforbund (2020) Sommerskoler Hentet fra: <https://www.norgesseilforbund.org/index.php/bredde/sommerskoler>
- Norges Speiderforbund (2020) Organisasjon
Hentet fra: https://speiding.no/om_oss/organisasjon
- Norsk Friluftsliv (2020) Vårt oppdrag
Hentet fra: <https://norskfriluftsliv.no/om-oss/vart-oppdrag/>
- Orienteringsforbundet (2019A) Verdens o-dag
Hentet fra: <http://www.orientering.no/laering/verdens-o-dag/>
- Orienteringsforbundet (2019B) FINN FRAM – dagen
Hentet fra: <http://www.orientering.no/om-idretten/finn-fram-dagen/>
- Røde Kors (2020) Ferie for alle. Hentet fra: <https://www.rodekors.no/tilbudene/ferie-for-alle/>
- Salten Friluftsråd (2019) Basecamp. Hentet fra: <https://friluft.salten.no/sites/f/friluft.salten.no/files/cf83fe955d045f73e39fd8402ce11526.pdf>
- Skiforeningen (2020) Om skiforeningen Hentet fra: <https://www.skiforeningen.no/omoss/>
- Statistisk sentralbyrå (2021) <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/barn-fra-vestkanten-mest-aktive-i-oslo> Hentet 31.05.2021.
- Wold, L.C., Skår, M. og Øian, H. (2020). Barn og unges friluftsliv. NINA Rapport 1801. Norsk institutt for naturforskning.
- 4H (2020) 4H – Lære ved å gjøre! Hentet fra: <https://4h.no/om-4h/>

Vedlegg 1 - Kontaktinformasjon til aktører i rapporten

Organisasjoner omtalt i rapporten	Kontakt	Nettside
4H	4hnorge@4h.no	https://4h.no/
Besøkssentre tilknyttet nasjonalparker		https://www.norgesnasjonalparker.no/besokssentre/
Den norske turistforening (DNT)	info@dnt.no	https://www.dnt.no/
Hold Norge Rent	post@holdnorerent.no	https://holdnorerent.no/
Interkommunale friluftsråd	post@friluftsrad.no	http://friluftsrad.no/
KFUK KFUM speiderne	post@kmspeider.no	https://kmspeider.no/
Mental helse ungdom	post@mhu.no	https://mentalhelseungdom.no/
Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF)	njff@njff.no	https://www.njff.no/
Norges klatreforbund	klatring@klatring.no	https://klatring.no/
Norges orienteringsforbund	nof@orientering.no	http://www.orientering.no/
Norges padleforbund	post@padleforbundet.no	https://www.padling.no/
Norges Seilforbund		https://www.norgesseilforbund.org/
Norges sopp- og nyttevekstforbund	post@soppognyttevekster.no	https://soppognyttevekster.no/
Norges speiderforbund	nsf@speiding.no	https://speiding.no/
Norsk Friluftsliv	post@norskfriluftsliv.no	https://norskfriluftsliv.no/
Norske Lakseelver	post@lakseelver.no	https://lakseelver.no/nb
Oppgård IL	info@oppegardil.no	
Røde Kors	post@redcross.no	https://www.rodekors.no/
Skiforeningen	post@skiforeningen.no	https://www.skiforeningen.no/

Aktiviteter som er omtalt i rapporten		
Barnas Turlag	info@dnt.no	https://www.dnt.no/barn/
Friluftsskolen		http://friluftsskole.no/
SjekkUT	info@dnt.no	https://www.dnt.no/sjekkut/
StikkUT!	post@stikkut.no	https://www.stikkut.no/
Stolpejakten	arnfinn@stolpejakten.no	https://stolpejakten.no/
TellTur	post@friluftsrad.no	https://www.telltur.no/
Ti på Topp		www.tipatopp.no
Turorientering	hjelp@turorientering.no	https://turorientering.no/

Friluftsrådenes Landsforbund
Eivind Lyches vei 23 B
1338 Sandvika

post@friluftsrad.no
tlf 67 81 51 80
www.friluftsrad.no